

***KI
MYLLUNG
KHASI***

(KHASI POEMS)

W. R. LAITFLANG

2000

KA KYNTIEN SNGEWNGUH

Hangne, nga buh jingskynmaw kum ka dak ka jingsngewnguh
ia U Rangbah Owen Rowie (bam kwai ha duwar U Blei) uba la pule
bmah ia kine ki myllung bad thoh syndon ia ka Lamphrang bad ruh
ia U Rangbah F.M.Pugh, uba la pule bad iarap lem ia nga kumno
ban rynda ia ki.

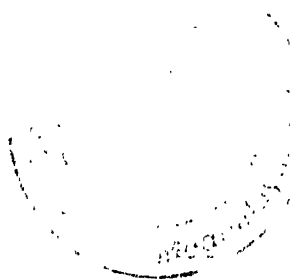
Nga pynpaw ka jingsngewnguh ia ki lok baroh kiba la ai-buit
ai- mynsiem ba ngan pynmih ia kine ki jingthoh bad ia ka Sorkar
Jylla kaba lyngba ka jingiarap jong ka, ka la pynshlur ia nga ban
raid shaphrang ha kine ki jingpyrshang.

Khatduh iawai yni lah ruh khlem da Huhlei ia la ka Rympei
kaba syngkhong ia ki jingmut-jingpyrkhat khuang ba ka daw kan
ieng, bad nga ngeit skhem. haba dei ia, ya sa lah ban kynhui.....

Ksan Rympei.....Ksan Dorbar.

Rngi Jynriew,
Nongthymmai,
Shillong
Nailur 27,1979.

W.R. LAITFLANG

LAMPHRANG

Hapoh kine ki san snem eiei mynta ki nongthoh kot bad ki nongthaw poetry ki la mih ter ter bad ki wallam la ki jong ki jong ki jingai ha ki nongpule ha ka ri. Kumne la khie im pat ka jingimsngi ia kiei kiei kiba la ki jong ha la ka jong ka ktien na ka bynta ka literature la jong. I Bah Wilson R. Laitflang, u samla uba la iai pynpaw ia ka jingieit, ka jingminot, bad ka jingkhein kordor ia la ka ktien bad ka literature, i la pynmih mynta 18 tylli ki jingrwai - ne ngi dei ban ong ki poems lehse- kiba i la seng ha ka jingiathuh khana kiba da kiei kiei kiba la da jia shisha, bad ha kiei kiei kiba i la bishar bad peit thuh bha kumba ki ju jia bad wan shoh ha ka jingmut bad jingpyrkhat ha ka dohnud, ha ka jingsngew bad ha ka mynsiem jong u briew uba stad bad uba shemphang.

Ia kine ki poems la buh ha ki rhythm bad ki rhyme kiba ngi la mlien ha ka ri jong ngi ha ki phawar. Hangne i la pynkynmaw biang ia ki jingsneng jingkraw kiba la neh la shan ha ka pyrthei bad ka pyrkhat u Khasi. Ryngkat bad kine i la pyndap ruh ki ktien syllok kiba shat sha jngai bad kiba jylliew na ka bynta ban kynmaw ban bat ia ka jinglong tip briew tip-blei kba ngi khein kordor eh ha ka jingim. Kane ka long shisha kaba shu kren lyngkot bad kyllum eh shaphang kine ki poems kiba pynpaw, kawei pa kawei, ym tang ia ka jingtbit hynrei ia ka jingiar bad ka jingjylliew ruh jong ka jingsngewthuh jong une u nongrwai-shim kum ha ka Sarkos, I Lei Rango, ban shim tang ar tylli napdeng kine kiba kawei pa kawei ki don la ka subject, ka khubor bad ka dur.

Ha kane ka juk ba ka jingiasyllok bad ka sneng ka kraw ha
 rympei ka la kham tlet bad duh lad. ka long kaba sngewdei eh ban
 nang shim pateng noh katba nang lah ia kane ka kam ha ki skul. ne ha
 ki kot kiba phriang ba baroh ngi lah ban ia pule. Kumta kan long kaba
 bha eh ban buh ia kine ki poems ne ka Poetry I Bah Wilson, kiba la
 buh ha ki dur jeng ka phawar ha ka rukom kaba shoh bad kaba kloi
 ban lem bad ban bat, ba ki samla kiba dang khie dang san kin ia pule
 bad ia puse ia ka jingstad bad jinghia, ka kien uba rin, u longshuwa,
 nba da stad bad shemphang.

"Pheridale"

Nongkseh,

20th August, 1969.

OWEN ROWIE.

SHI KYNTIEN

Kum u Nongthoh, nga kmen ban iohi ba 'KI MYLLUNG KHASI', la ki tyllun suki, pynban ki la poi sha u Mawjam ka sien-shon kaba ar. Ym lah khlem da pynpaw jingsngewnguh ia baroh ki nongpule bad ki lok ki jor, kiba lada ym dei da ka jing-ai-mynsiem bad pynshlur jong ki, ngan ym poi shon hiang ia kane ka kitab.

Nga kynmaw tynpang ia ki kyntien pynshlur i Bah-duh Radhon (Late Dr. R.S. Lyngdoh) iba la ong, "Nga sngewtynnat ia ka Sarkos", kumjuh ruh ia i kong Eilene (I lok jong i babu Owen Rowie) iba la ai-mynsiem da kaba ong, "Ka burom ia uba rap ka ktah bha ia ka jingmut-jingpyrkhat jong nga".

Da ka jing-isyn-ei u Kynrad, nga la lah ha kane ka kynti ban pynlang sa khyndai tylli ki myllung.

Ryngi Trep
 Ryngi Jynriew
 Nongthymmai
 Shillong
 Iaiong 21, 1998

W.R. LAITFLANG

**KI SKER
KYRTENG KI MYLLUNG**

Number		Sla
1.	SHI-JUR SHI-SUR	1
2.	KI BRIEW BA PHYLLA	3
3.	KA MYNNOR U TYMMEN	5
4.	KI RIEW SHISH A	7
5.	KA JINGIAP U TANG-NGA	8
6.	KA JAKA BAD KA POR	10
7.	KA JUBAN BA LA KHLEI	11
8.	KA BUROM IA UBA IAP	13
9.	I TAPMOH RONG JNGUM	14
10.	BAN LONG RANGBAH	15
11.	KA KYLLA	17
12.	KA SARKOS	18
13.	MARWEI	20
14.	U BRIEW UM SNGEWTHUH	22
15.	KA JINGSAHAM	23
16.	KI LOK BA NGA IEIT	25
17.	I' LEI RANGO	26
18.	U LUM KYNSHA	27

19.	MARWEI U DIENG HA KHLAW	28
20.	WAT SARONG	30
21.	KYNSAN U KHLAD NOH	31
22.	KA MON BA KORDOR	32
23.	HA JING-JAR-JAR JONG KA MIET	33
24.	WAT BUH-TENG	34
25.	WAT KYLLI, WAT KYLLI	35
26.	PHER AIU	37
27.	KA ING KI 'A'	39

1. SHI-JUR SHI-JUR

1. Shi-tnga mynstep ki ia-kajia,
Hangta ha syndah kper,
Hangta byrthen la kum ka thma,
Hapdeng u kyieng b'u khla.
2. Marjan- marpa ba'm lah shah shuh,
Ki sdang pyrshang ban tem,
Hynrei katba ki nang theh um,
Katta ka ding nang rhem.
3. Ki ktien ki mih, ym sngew nud sngap,
Ki khleh sih, sang, bad pap,
La jop ka shla, ka synshar mon,
Ka rain ka rem kam don.
4. Hapdeng jingkhluit, u bah u ong-
"Bad pha, ngam treh shong shuh",
La nep u song, artad u ong,
"Mynta ngan khlad jynduh".
5. Ha por lapbah, ka wah ka shlei,
Ka kyrhuh bad ka shrai,
Ynda la jem ka tuid pat jai,
Ka kynud bad ka rwai.
6. Khatduh na ing, Tymmen u mih,
Lai-kjat ro-ro, u par-
Shipor u k'an, nangta u kren;
Baroh ki sngap de jar.

7. "Ko hep" u ong, "ka kam shi-tnga,
Kham bha ka kiar, ha briew;
Mynta iashoh, la syit ia-doh,
Mano ban lah phohsniew".
8. Ka ding ba klang, lada phi lah,
Shu tem, ban kham thanda,
Ba kan ym pur, ba ioh ka bthei,
Kata, khlem shah mamla.
9. Janmiet hadien, katba nga iaid,
Ki-thie, nga poi iohi,
Ha khapmadan-pynher-kulai,
Arngut ki iaid swari.
10. Jingim kumne ka iai long te,
U slap, ka sngi, ka lyer;
Lada ia ki, ngi nang ban shah,
Jingim hi kan kham pher.

2. KI BRIEW BA PHYLLA

1. Teng-teng ha suin bneng kaba iar bad bakhraw,
Ki khlur ba phylla tang teng-teng ki ju paw,
Tyngshain la jingshai, bad ki phet noh ruh jngai,
Phalang tang shipor, bad ki slem ban wan phai.
2. Ha trai um-jylliew ne ha khlaw ba sangam,
Ha kliar lum- jyrgnum ne ha par ba rai-dam,
Jar jar ki thaba bad ki rieh khlem da tip,
Kum ding ba la tbeh da u prew ba'm ju lip.
3. Ha pneh ka ram-ew, ki sei lung bad ki san,
Ha la ki pynta, ki pruid dak ba maian,'
Ia ki ngi iai wad, A ia ki ba ngin lap,
Ban sien ha pansngiat jong ki sla ba'm ju- iap.
4. Kum'tiew ba suh-sieng, slem hadien ba la stai,
Ka rong la ka plar, jingiwbihi ki pathai,
Sakma, ne sapra, ne la slem ruh ki jah,
Ha kper ka jingmut, ki iai phuh bad ki sah.
5. Ki briew ba phylla ki manlong maw-kordor,
La iap bad jingiap, ki iai im ha ka por,
Ia ki, katba mon, phi kynthup ne phi pda,
Kum sngi ki phyrnai, kithymmai da ki rta.
6. Ha tlang ka jingim, ne ha miet ba dum bnai,
Duriaw ba kynting da ki dew ka jingswai,
Sha ki kein ngi khmied, ba kan wan ka jingshai,
Bad ki ban syllok, khnang ummat ba kin wai.

7. Ki wah ba kyrsoi na ki tlong ha ki khlaw,
Lyngba ka ri shyiap kiba phet sha duriaw,
Arsut ki ring-swai ba kyr-ang eh ka sngi,
Ki snai, ki trykhong bad ki pdam ha lynti.
8. Ki plan ba nylla Tiew-dohmaw jong ka ri,
Hateng man 'lengra, namar sniew ha lynti,
B'la kjaap da ri shyiap ka khuslai bad jingswai,
Ki iap bad ki dam, khlem dei por khlem synrai.
9. Ki briew ba phylla, kim ju tip ka buh-teng,
Ki ngiew ruh jingiap ba kyndit ka ju weng,
Kum ki, 'da ngin long, kum ki ruh dei ban iaid,
Pynkhih l'u khulom, katba snam ka dang syaid.
10. Sha thwei ba ki jngi, mano sha ba'm kwah per,
Sha suin kum pukni, da thapniang ban ioh her,
Pyrthei, ban iohi kham shynna, katno iar,
Jingim, ban sngewthuh kham thikna, katno piar.
11. Ha khlaw ka jingim, ne hapteng ka synnia,
l'u briew ba iaid wir, ka jingshai ki thaba,
Ka khmat jong ki te, la shisha ka la dam,
Ki sur ki sawa bad kylleng ruh ki ngam.
12. Ki ud, ki sawa bad ki riew ha ka lyer,
Jai-jai ki wan shoh ia mynsiem ba la per,
Lynti, la kyllain, bad ka snam la kan jaw,
Jingim ba syrtok, long jingim ki riewkhrav.

3. KA MYNNOR U TYMMEN

1. Mynnor nga kynmaw, ba nga sting kum ka khiat,
Nga kiew ia ki lum bad nga hiar ia ki riat,
Nga ngam ia ki khlaw bad nga klan ia ki wah,
Ngam khein ka umsaw la u ther u 'lapbah.
2. Mynnor nga kynmaw, na pongshai nga siat skei,
U khnam u pei-ba bad ka doh kam sep-ei,
Ki khnam ha ryngkap ar kynda lai kynda,
La biang ban pynpat ia ki khla ki mynthna.
3. Mynnor nga iohi ia ki lok dap shynrang,
Ka skei* tang d'u maw, na shiliang (Wah) kikawang,
Ka dieng ban thang snem, waitlyngkut kim tip rah,
Ki tnat ar kham-kti da ka bor ki shu kdiah.
4. U kwai ha khohsiew ki shu thlieh da ka kti,
Ki ktha, u lwet jin khlem pyndei ka syrti,
Sohphi bad u shyieng lang ki ktha kim ju khlei,
Ki klun naphang lin bad niar eh ban sep-ei.
5. Lynter saw samoi, ki phum-phum ha shyngyiar,
Ka met ka pura bad ka eh kum u nar,
Ki tian ja-sohriew bad syrwa kjat-masi.
Ki bam ki 'hurlum bad sneihdoh kam ju sti.
6. Niewphew phraphew tlang ruh kine dang kyum-kyum,
Ha man ba sngewniun, ki shu dih ka 'iaid um,
Ka dur kum dang khlain, sriem kumta hi ka sah,
Ia ka, tang khyndiat, wat ka rta hi ka ktah.

7. Akor bad burom, ki im sngi ki niewkor,
Ia ki kum hukum jong U Blei kaba kor,
Lamler ne shukor, ne ka tuh ki khein sang,
Ia ki ba phin kiar ki maham hi kding-kdang.
  8. Ka bam kam duna, te jingim ka sadhai,
Kim khrong, kim makia, bad ki im pahuh hai,
Jaipdeh u alhia, ia ka bam kim ju duh,
Ki lum na syllai bad kumta ki pahuh.
  9. Shuwa u khynniuh, ide juk dang kawei,
Hadien u khynniuh, la kylla ka pyrthei,
Ka pap kam pat jei, ka pyrthei ka dang bha,
Jingim dang synlar, ka jingim ka nylla.
  10. Ka juk dang mynnor, dang synshar hi ka Hok,
Jingim bad jingiap ruh kumta ki syrtok,
Lyngkhuh ne Pakhuh, u Ryngkew u Basa,
B'u brieve ki shong suk, U Nongthaw ruh U da.
- * Note-* U Joshwa tham, u la lynthem da u maw ia ka skei kaba dih um ne thiah haruh wah Umkhrah ha shiliang ka lum jingthangbrieve hapdeng kismem 1911-12, u sa kit ia ka sha iing. Ngi dang shong class V,VI ha kata ka por.

OWEN ROWIE

4. KIRIEW-SHISHA

1. Shano riew-shisha, O, shano ki riew-trei.
Ki riewbat juban ba burom ka pyrthei;
Ki riew-bym-shu -king ha jingbeh jong ka lyer,
Ki riew-skhem nongrim, ki bym per kum ka sner.
2. Shano riewshynrang, O, shano ki khlawait,
Jingim ban ia pli ba u paid un ioh lait;
Jingiap kim ju khein ba ka ri kan ioh im,
Kyrting ka thymmai, bad kumta kam ju rim.
3. Shano riew-tip-sang, O, shano ki riewhok,
Ki riew-ri-akor ba phikir l'i ijot;
Jar-jar ia ki riat, khlem sawa ki pyntwa-
Lyngba ka jingieit, kiba jop ha ka thma.
4. Shano riewpyrkhat, O, shano ki riewblei,
Jingim pynjanai, long nuksa ha pyrthei;
Jar-jar kum syntiew ki iai puh ha ka kper,
Ki sieng bad suh-sieng, man jingbeh jong ka lyer.

5. KA JINGIAP U TANG-NGA

1. Marwei met ka thiah phar lyngkrang ha lynti,
Tang-nga uba pli b'la syllud ka kali,
U pat bad u ud, te hadien u sngap jar,
U syaid tang shi por, u sa khriat kum u nar.
2. Ka snam b'la kynshait ka sa-tah ia ka khmat,
Ki khmat la ki peit, kim iohi nongtylliat,
Nongniah u khlemrain, u her bak la lynti,
Um tieng um sngewsang ba ym don ba nang-i.
3. U phria u 'lap- bah ki kawang ki syllad,
Dew-met u Tang-nga, te hangta ba la thad,
Ka sngi ruh ka shoh bad ka thang ia ka met,
Ka ruh b'la suda, b'u moina u la phet.
4. Kain-iong bun hajar, ki iaboi khlem pynthut,
Teng-teng ia ki tang da ka lyer ba paswut,
Tyng-ab ki pukni, ki pynher la byrta,
Sawdong la ki kur, ba kan heh ka khana.
5. Myrsiang bad pukni ia ka met ki pharia,
La kum Si-shoh-doh ha ka iew Khad-Saw-Phra,
Hangno ka burom, hangno pat ka sap briew,
Hangta ki pulom, ka jingiap kaba ngiew.
6. Saipan ba pyrkhing lyngktop thiah ha lynti,
Syndah ka syngkai jong u trai nongkhai,
Ryngkat u kunda ba shata u poi iaid,
Saipan u i-bha, ia ka met u iaid lalt.

7. Marweikhlem ki lok, ka pyrthei man ri khlaw,
Marwei khlem ki kur, ka jingim ka long blaw.
Ki shyieng ei ban khar, te ka niam ei ban siang,
U kut bad mariang khlem nongtep khlem nong-thang.
8. Mynsiem ba maian, ka jingim ba kordor,
Ka wai ia ka met ban basa tang shipor,
Ka spah kam salia, wei dei por ba kan ieh,
Ka leit la jingleit, ba namar ka kyrkieh.
9. Pyrthei khlem ki lok, ka shu sah ka ri khlaw,
Kam pher, phi riewspah, la p;hi heh ne phi khraw;
Kiwei la phim niew, ia phi ruh ei ban niew,
Kum syiem la phi im, hei! phin iap kum u ksew.

Notes- La seng halor ka jingiathuhkhana jong i Bah Weldring Mukhim.

6. KA JAKA BAD KA POR

1. Ha kajuh ka jaka, ka syep ka jaw,
Ha kajuh ka jaka, ka snam ka tuid,
Ha kajuh ka jaka, ka met ka pyut,
Ha kajuh ka jaka, ki san ki niut,
Tang ka por ka pher.
2. Ha kajuh ka jaka, ki maw ki ieng,
Ha kajuh ka jaka, ki pat ki dieng,
Ha kajuh ka jaka, ka ding ka bam,
Ha kajuh ka jaka, ka um ka sam,
Tang ka por ka pher.
3. Ha kajuh ka jaka, ki lum ki paw,
Ha kajuh ka jaka, ki mih kikhlaw,
Ha kajuh ka jaka, ki wah ki tuid,
Ha kajuh ka jaka, ki wah ki nguid;
Tang ka por ka pher.
4. Ha kajuh ka jaka, ki shlei ki krem,
Ha kajuh ka jaka, ki her shalyntem,
Ha kajuh ka jaka, ki thep mawshyieng,
Ha kajuh ka jaka, ki ieng ki ing
Tang ka por ka pher.
5. Ha kajuh ka jaka, ka um ka tap,
Ha kajuh ka jaka, u paw u shyiap,
Ha kajuh ka jaka, ki jei dohkha,
Ha kajuh ka jaka man maw-tharia;
Tang ka por ka pher.

6.   **Ha kajuh ka jaka, ki ieng ing bah,
Ha kajuh ka jaka, myrsiang ki pah,
Ha kajuh ka jaka, ki briew ki thiah,
Ha kajuh ka jaka, baroh ki jah,
Tang ka por ka pher.**
7.   **Ha kajuh ka por, kiwei ki mih,
Ha kajuh ka por, kiwei ki jah,
Ha kajuh ka por, kiwei ki khih;
Ha kajuh ka por, kiwei ki pjah;
Tang ka jaka ka pher.**

-:O:-

7. KA JUBAN BA LA KHLEI

1. Ki ktien ba la khlei, hei kynmaw kim sep-ei,
Jar jar la ki ngam khlem sawa ruh ei ei;
Ki suh la u thied bad ki sei la u soh,
U soh jingpyrto ne u soh jingkyrkoh.
2. Symbai ba phi bet, dei b'un met ne b'un sep,
Symbai u thylliej, un sei soh beit khlem pep,
Un sei da shisha bad un sei ruh kham bun,
U soh ka jingieit, ne u soh ka jingshun.
3. Ki ktien ba la siat ki her stet i'u kuli,
Ki shei ha sohpdung kim ju let ka lynti;
Ka shkor la kam sngew, ne ka khmat la kam i,
Ki thang bad ki rhem la synnia ne la sngi.
4. Jynjar har rukom kam shu dei ka ryngkhat,
Nusip la ka dom, da ka bor kam lah bat;
Ka ktien kaba tam bad juban ba la khlei,
Syrwet ki ialam, bad kan lap hi lawei.
5. Teng teng phi ju mut, phi ju khan hi wei-briew,
Ban kren lada than, ba ka lam sha ba ngiew,
Ho-oid, ym ju biang, bad kata dei ka nia,
Pynban lada khan, ka kham biang ka pylla.
6. Ki ktien ba la kren, kin wan phai bad ka sut,
Ki lam ka jingkmnen ne kin rah bad ka pyut,
Shisien ba la ang, la jingleit bak ki her,
Ki her la lynti, ha lynti jong ka lyer.

7. Ki ktien men-ai-ksuid, ne ki ktien ba-shong-blei,
Ka dur la ki pher, ka thymmei tang kawci,
Jingpang ki pynkhiah, ia jingmong ki syrpei,
Jingngen kiwan rah, ia dohnud ba la swai.
8. Jingdung ka mynsiem, da ki ktien kiba ngam,
Ka suh sha lein-shyieng bad ka par ha ka snam,
Dawai kam don bor, h'oid ka jwat wat ka por,
Ban weng ia ka sni jong ki ktien kiba khor.
9. "Phikren hei da thew", u ju sneng u Barim,
Da khnong bad da khan, ba ka iap bad ka im-
Ka ri, ne rympei, ne jingim jong phi hi,
Hangne phi bakla, phi la sep la ka sngi.

8. KA BUROM IA UBA IAP

1. Joit ki ia ieng, jar jar ruh ki iasngap,
Sngap ban burom ia u lok ba la iap;
Ngun la ki khlieh qi pyndem ki pynnguh,
Dem kum ka dak ai burom ba khatduh.
2. Liaw noh ka khmat bad ummat jaw brib-brib,
Jar ki ia sngap bad shipor ki kun tib;
Dap ka mynsiem bad dohnud ruh ka shlei,
La ha ki ktien tang khyndiat ki ia khlei.
3. Lok ba la khlad, ba kim lah iohi shuh,
Sah tang jingieit jingkyrmaw ban ym duh;
Kam b'u la leh, ban niew-tang la kim lah,
Kum matti-ksiar ha pyrthei kin iai sah.
4. Ding kaba thang ha dohnud ka iai pluh,
Daw na shabar, la ka eh ban sngewthuh,
Tip dei ka ram, ne ka shun, ne ka kput,
Ne dei ka sang, ne ka ma, ka tyrut.
5. Don, la kim ong, ki la lip la ka main,
Don, la kin ong, kila paw pat ka rain;
Rieh bad ka paw haba ar ki ia phnieng,
Don dohnud ma, ka ban lah khlem sngew phieng.
6. Kam hei ban jer kumba long khlem pynneh,
Ktien ba-shong-sbai ba kin khlei, ki sngew eh;
Kat b'u dang syaid ki shitom ban kren sbuh,
Te da kumno, khatduh pat kin khylluh.
7. Dur ba pura ba la sain u Nongthaw,
Rong har rukom ide, sha mo ka paw?
Dor ba shisha kham bha lah ban sngewthuh,
Tat poi ka ia, ba ia ki ym ioh shuh.

9. I TAPMOH RONG JNGUM

1. Shuwa ba ngan leit na kane ka pyrtei,
"Ko khun", ong ka Kmie, "To sngewbha seh kawei,
Ia nga i tapmoh phin pynioh i rong jngum,
Ba khmat hi kan phuh bad dohnud kan sngew-um".
2. "Koit mei wat khuslai", la ban ktien sa ki khun,
"Aiu ba phi kwah, ngi da kloï ban pynhun",
Hynrei da kum-ei shoh tyndep man ka sngi,
Mynta sha lashai, lashai pat la-shi-sngi.
3. Ka sngi khlem shongthait, ka ju mih bad ju sep,
Jingim ruh irat, ka nang jan sha jingtep,
Jingthaw ka mariang, ki iai trei khlem sangeh,
U brierw um sngewthuh, la mynsiem ka kyndeh.
4. 'Shi bnai ngin sa thied, koit ko mei, to iai shah,
Tat dep noh ki kam bad jingtrei ba dang sah",
Pynban ki dem klet, bad kumta iaïd ki sngi.
Tymmen A sangsot, ka shu sngap kaba pli.
5. Buhteng, ka Dem-klet, ki ju thiem ia ka por,
Irat-pa-irat nang duna ha ka bor,
Khatduh ki leit thied d'i rong jngum bakyaisai,
Pynban kat kin phai, ka jingim lah da wai.
6. Jingieit ba la her, sha dien-trai kam phai shuh,
Ka por ka la dier bad ka dor ka la duh,
Ki iam ki lynniar, ia lade ki bynthiew,
Mei-ieit, wow mei-ieit, wow ko mei ngim phohsniew.
7. Biang por kim niewkor, ynda dier hi ki nang,
Jingbha jingkordor ban phawar ban niewtang,
Hynnin dang sngewsyaid, mynta pat la syep pjah,
La sam ka dait-thah, ba la weng ka Nep-bah.

10. BAN LONG RANGBAH

1. Kynja u briew pyrthei ban thaw,
Un san hapdeng ki shiah,
Ia u wat la bunsien kin thar,
Pynban ban kjap kim lah.
2. U'tiew tyrkhang ba iewbih thiang,
U rich hapoh dymmiew,
Hangta jar-jar u san u phuh,
Ha ba'm phohsniew ki briew.
3. U briew sha kliar ki lum ban kiew,
Sha trai ki par ban ngam,
Ha por ba lok ki sngew sammut,
Marwei u trei u kam.
4. Ki thma pyrthei ban jop u tur,
Jingeh kin wan um khein;
Nangrhem ka thma katta nangshlur,
Jingrem um riej ban bein.
5. Haba pyrthei jai-jai ka suk,
Haba ki tup kim riew,
Ki rang-kynsai hajar ki mih,
Lama ruh ban pynkiew.
6. U tang shu suh u kuli wiaw,
Ki shnuih u khla ki ieng,
Ki si-samkhumut, ki muid-ang-um,
Hangta ki tlot rynieng.

7. Kyndit kumba ka pat ka khiat,
La khmat sha jngai u phriang,
Syrwet shata u kloï ban thwiat,
Ban kner u doh-kyndang.
8. Haneng harum ngi sngew lehrain,
Ha man ki kam ban shem,
Ban bet ngi bieij, ban ot ngi stad,
Ngi klet ka rain ka rem.
9. Ki briew ba tlot ki jingpyrkhat,
Ha suin bunsien ki per,
Tang kum ki sla ka por Synrai,
Ki tlor tang beh ka lyer.
10. Ban long rangbah-haphang phin mih,
Kam pher la bneng ka jngut,
Namar h'u briew ba mon ka khlain,
Ki shiah u khein ki niut.
11. U jingthung lung haba u mih,
Mano eh ban phohsniew,
Pyrthei hadien ki sla ba pyiar-
Jong u, ban kah synriew.
12. Teng-teng sha khlich ban kiew ka dei,
Ki bieij ba kin risa,
"Uto u lok mynta imat,
Khyndiat u thap bakla."

13.   **Wat la kumtei ia u kin jer,
Hapoh, mynsiem ki kiuh,
Namar i'u kynja thaw-pyrthei,
Pyrthei hadien kan nguh.**

14.   **Lyngba ki thwei ba jngum nga i,
Ka ri ba shong ka Nam;
Shata bunsien ngi thrang ban jngi,
Hynrei ngim shlan ban kam.**

15.   **Sajar, Tirot, ban im, ban bud,
Ban sain, ban lam, ban dang,
Nalor ki ktien bad kam ban leh,
Donkam mynsiem shynrang.**

16.   **Jingstad ban kup, burom ban phong,
Nyingkong phi dei ban jam,
Lyngba jingkieng, b'la pun bunsien
Shata da syep da snam.**

11. KA KYLLA

1. Ka risa ka shipa, kumne lang ki iasnoh,
Ba phin jied tang kawei, em, ia ki ym lah ioh,
La pahuh la kyrduh, ia ki lang dei ban mad,
Shi lynter ka jingim, la phi bieij ne phi stad.
2. Ka suinbneng ba-shit sngi, shibit shen ka dait-thah,
Ka mariang ka pli jain, tang kumjuh kam lah sah.
Lei-long-spah bad ki khuin ruh irat ka sei sner,
Ka wan sah tang shiphang, bad shawei pat ka her.
3. Mynhynnin u risa, mynta pat u iam briew,
Ha ka them ba kynsha, ha ka ri jingphohsniew,
Jingniewbein jingkyrkoh, ka khambha ka antad,
La ka pher ka kylla, sriem kumjuh hi phin mad.
4. I'u kynjri ka jingim, la thain ni da kyrwoh-
Jong ki Jing-har rukom, kiba jwat ba syrdoh,
Ban shu dkhat yn don ain, shi lyngnger dei ban bah,
Da jingieit, jingkyrmen bad ryngkat jingiaishah.
5. Ka kylla, ka kylla, hei ho briew da kynmaw,
Ba ka bat ka pylla jong u syiem ne u mraw,
Ia ka ioh ne ka duh, ia ki hei! kam ithuh,
Jar ka wan bad ka leit, kat ka ia ba la buh.
6. Ka kylla bad ka phuit ha pyrthei ki iai trei,
Kum ka ain ba maian ia jingthaw jong u Blei,
Ia ki te, kyrteng pher, karba mon A to jer-
Shaba por hi ka her, shata kein ki iai her.

12. KA SARKOS

1. Ka Sarkos hapoh sor, tang tengkhat ka wan poi,
U bynriew kum u ngap, u iasop u iaboi,
Ki khyannah, ki khyllung, ki rangbah bad tymmen,
Ki samla ki samhoi ki iarkhie ki iakmen.
2. I-par-met, i-tyrma, i-thaw-sha bad i-smiej,
I pang-met, i phylla, i-bi-ria bad i-ieit,
Ki har buit ki kyrshem, ki byrshem ruh ki sap,
Katba leh ka i-jem, bym-lah-long kim ialap.
3. Labasa bad ki blang, u kulai bad u shrieh,
Baroh lang ha lypung ki iashad ia mastieh,
U hati bad u sing, u khla bad ka ut,
Ki iajuh ki iajem kim kajia kim iashrut.
4. Haba peit haba i, ide phar ki sngewthuh,
Ki ia pei da ka ktien, ka thylliej ruh kajuh,
Jingryntih ka synshar, salonsar ki kohnguh,
Ym don mrad ba runar ba ym lah ban pynjuh.
5. Jang-ly-jang ki tynjang, wang-ly-wang ki pawang,
Ki kynthei ki iap-ang, nang thab-kti ki shynrang,
Wat-ly-wat ki baji, la ki hap kumba mang,
Ki kynthei "A-ni-ni, A-de-de" ki shynrang.
6. Ki jakor thamula, ki phulit, ki phulia,
Ia ka por pynbyrngia, u paidbah ha shi-ha,
La um syep ki pyntuid, kim khein snep ka pyrthei,
Ka mynsiem ruh ka khuid, bad jingim ka palei.

7. Man ka por ki peit ngor, ki niewkor ia ka por,
La ki siang da ka met, ne ki king ha ki kor,
Da mynsiem ki trei tlip, ka danda kim ju tip,
Namar blin ki bakla, la khongpong ka nusip.
8. La dara ki iasher, la dara ki iarong,
La ha khlaw ne ha shnong, katba miet ki iashong.
Ban larkam ka jingim, ia ka por ki khein sbai,
Ba kin nang ki pynmlen, kim ju thait kim ju btai.
9. Kum u phud ki ia iaaid, ym i don ka khuslai,
Kum u trup ki trei smat, ym i don ka lyngngai,
L'u rangbah ki kohnguh, shi kyntien kim ju phai,
La ka kam ki niewkor bad jingtrei ka janai.
10. La ia pher ha ka rong, ha ka jaid ha ka sker,
Kum shi-ing ki iashong, kum shi kur ki iamer,
ka jingthmu tang kawei kum shipai ha ka thma,
Ba kin jop ha lypung bad kata khlem bakla.
11. Kum jingthaw jong u Blei, ki iasuk ki iakmen,
Ka synshar jingpalei, kum ka juk ha Eden,
La kamram ki trei ni, katba buh katba sam,
Kim shu leh tang madei, ne shu trei tang ban nam.
12. La ka buit la ka sap, ki iai sei la ka bor,
Khlem shong thait ki minot, ban iai wad man ka por,
Katno ma ba ki shlur, ne katno ki iai shah,
Ym lah bna ne mutdur, tang maki hi ki lah.
13. A, kum ki ban da nud, ban pyrshang la ki sap,
A, kum ki ban lah bud, ban ym khein ia ka iap,
Ha lypung ka jingim, ba phin jop dei ban tur,
Da tip-briew ban pyrshang, ban pynmlen bad ban shlur.

13. MARWEI

1. Marwei marwei, ha ri nongwei,
Marwei nga dei ban trei,
Marwei marwei, nga dei ban sah,
Marwei ha jingkyjah.
2. Marwei marwei, nga pule kot,
Marwei nga trei minot,
Marwei marwei, nga peit nga jngoh,
Marwei nga thir nga thoh.
3. Marwei marwei, nga ju mut dur,
Marwei la kha la kur,
Marwei marwei, kilok shaei,
Marwei ma-nga ha-ei.
4. Marwei marwei, nga iaide nga ieng,
Marwei sharum shaneng,
Marwei marwei, ki lok kynmaw,
Marwei nga ju sngew blaw.
5. Marwei marwei, nga khuslai sat,
Marwei nga jaw ummat,
Marwei marwei, nga pang nga ud,
Marwei nga pait dohnud.
6. Marwei marwei, nga phuh samrkhie,
Marwei nga sngew babe,
Marwei marwei, nga tieng nga smiej,
Marwei nga kynmaw ieit.
7. Marwei marwei, ka sngi ka mih,
Marwei ka sngi ka sep,
Marwei marwei, ki kam nga sdang,
Marwei ki kam nga dep.

8. Marwei marwei, ka sngi ka shoh,
Marwei u bnai u doh,
Marwei marwei, u slap u ther,
Marwei ka thab ka lyer.
9. Marwei marwei, ki wah nga jam,
Marwei ki khlaw nga ngam,
Marwei marwei, ki thiep nga kiew,
Marwei nga iaidei biew.
10. Marwei marwei, jingim ka pher,
Marwei jingmut ki her,
Marwei marwei, la bha la sniew,
Marwei ka rai wei-biew.
11. Marwei marwei, la khlain la tlot,
Marwei la bha la jot,
Marwei marwei, hano phin snoh,
Marwei mano ban jngoh.
12. Marwei marwei, jingeh phin shah,
Marwei phin long rangbah,
Marwei marwei, phin thew ka dor,
Marwei la buit la bor.
13. Marwei marwei, phin kyllon te,
Marwei phi dei ban khie,
Marwei marwei, phin long ban kjeh,
Marwei phin lah jaipdeh.
14. Marwei ban ieng, phi dei ban nang,
Ha shlem barhem, jingim ban phrang,
Lynda marwei phi iaw phi nud,
Ia phi, kiwei kumno kin bud.

14. UBRIEW UMSNGEWTHUH

1.   Jingia ha pyrthei,
         Mano ban sngewthuh,
         U tip tang U Blei--
         Nongthaw U Nongbuh.

2.   Nongthaw u kyrkhu,
         U briew u shu pdiang,
         Nang ioh u nang kwah,
         Um tip ia ka kdang.

3.   Lynti jong ka doh,
         Ide don kawei-
         Ym don uba dap,
         Ym don uba shlei.

4.   Kynrad u bate
         Bynriew ha pyrthei,
         Bun jait ki jingshem,
         Ban mad ba u dei.

5.   Dohnud jong u briew,
         Ka long kum ka thwei,
         Syrtap ki jingmut,
         Nangne ba u sei.

6.   Nangno sha ki wan,
         Shano ruh ki leit,
         Ym lap ka syrwet,
         Ki kut ha ka ngeit.

7.   **Hangne ki shong skum,
Hangne ki shong kut,
Ka ding kam lah thang,
Ka wait kam pynthut.**
8.   **Ki dei ne ki lait,
Pyrthei kam lah rai.
U tip tang U Blei,
Bad U hi Un rai.**

15. KA JINGSAHAM

1.   Tleng-tleng, haba baje ka riew,
Wei-briew hato phim ju mut ngiew?
Ia phi shisien kan riew kumjuh,
Ynda nangne suda ka ruh.

2.   Shisien ka sngi ynda leit noh,
Ki mar jong phi kiwei kin ioh;
Rot-rot phi trei shaia-iashai,
Khod-khod phi trei ban ioh kam trai.

3.   Ka lyngkhason bad ki siar-kait,
La thang lyntang ne thang bait-wait,
Shato-shato halor ka kpep,
Hangto-hangto hapoh jingtep.

4.   La phi shew-shew la phi shaid-shaid,
La phi hai-hai katba dang syaid,
Ia phi kymaw ynda ka ktah,
Ka rngi kan lip, kumta phin jah.

5.   Ki ktien sarong, ki ktien kobpia,
Ki ktien kren khor, ki ktien thala,
Kumta ki wai, tat wai ka ia,
Tang kum ka rngai shapoh niamra.

6.   To ai, to sam katba don ei,
La buit la bor, wat klum marwei,
Ka hok ka-mai, kan pynkha sut,
U soh jong ka u bym ju pyut.

7. Teng-teng pyrkhath, wat ju sarong,
Ia phi, uei ban kylla stong,
Teng-teng pyrkhath, wat ju sngew sang,
Ia phi uei ban kylla thang?
8. La ing ki jrong sha suin ki kner,
Shi rta phim shong, shawei phin her,
Ym shan kyrnri, ym shan kyrwoh,
Ym lah ban khang, ym lah ban bnoh.
9. Lynti kynsha ba khlem jingkdew,
Lynter kynian bym lah ban thew,
Ban ap, ban wer, ym don dustur,
Ban lam byrta ne ban lum kur.
10. Hanga-manga hangta ka wai,
Ka mon laitluid hangta ka stai,
Ka jler ka phlan kim leit-siew-shuh,
Ka bein, iaroh ka sah kumjuh.
11. U dieng-synshar, um don jingmut,
U dieng-phasi, um lah pynthut,
La rit la khraw, kumne, ka kut,
La bieij la stad, ka met kan pyut.
12. Sha Mei-ramcw, shisien kan phai,
Ka met ba pyut, ka iing-shongwai,
Satang ka sngar, ka maia Blei,
Lehse kan poi sha dwar u Blei.
13. Kumta kan lip ka ding-wad-kput,
Hangta kan iap ka Sang, Tyrut,
La bha, la sniew, u briew un paw-
Shisien ka sngi ha l'u Nongthaw.

16. KI LOK BA NGA IEIT.

1.   Haba marwei nga shong wei-briew,
        Bunsien nga kum pyrkhat,
        Shano ki lok ba nga ju ieit,
        Bad nga ban don ryngkat.
2.   Shano ki sur ba nga ju bang,
        Ki ktien ba nga ju ieit,
        Ki lok b'la khlad ba'm iohi shuh,
        Ki wan paw ha jingieit.
3.   Shaphang jong ki haba pyrkhat,
        Teng-teng sngew kum sha rngai,
        Namar tang shiphang-sngi ki phuh,
        Mynta baroh la stai.
4.   Ia ki ban iohi shuh ym lah,
        Ban klet pat ruh ym lah,
        Namar ha kper ka jingmut te,
        Ki iai im bad ki sah.
5.   Jingim aiu sha kum kane?
        Tang shiphang sngi ka neh,
        Ka por ka iaid, ym lap sngewthuh,
        Shaphrang shaphrang ka beh.
6.   Aiom sngewbha, ki lok baieit,
        Dohnud ki ai jingkmn,
        Jingkynmaw hi, ia ngi ka biang-
        Jingim ban ai jingtngen.
7.   Jingim ryngkat ka jingsngew hi,
        Ka synrap bad ki lok,
        Namar umjer jingieit ki jaw,
        Jingim ban pynsyrtok.

-:O:-

17. I' LEI RANGO

1. Shi-iing kim ia kren shuh,
Shii-kur kim iakiew shuh,
Shi-kha kim iatreh sbuh,
Ba la shet i'Lei-Rango
2. Shi para ki ia kahait,
Shi kynum ki ia bah wait
Shi jait ki la ia tait,
Ba la shet i'Lei-Rango.
3. Shi dong kim lah iabeit,
Shi shnong kim lah iapeit,
Shi raj kim treh ialeit,
Ba la shet i'Lei -Rango.
4. Nyngkong ki iasnoh-kti,
Hadien sha iing-shari,
Khatduh sha iing-byndi,
Ba la shet i'Lei-Rango.
5. Mynwei ki pyniap sniang,
Shen-shen ki lynthaw pliang,
Iawai, ban peit ruh sang,
Ba la shet i'Lei-Rango.
6. Mynmor kat phi ym don,
Myn-nin ia pha ngan ngon,
Mynta khun ka dusmon,
Ba la shet i'Lei-Rango.

7. Mynshwa ki dih sha lang,
Shi por ki la kyr-ang,
Lasyit ban peit ruh sang,
Ba la shet i 'Lei-Rango.

8. Dang sdang, kim bit ialait,
Suki ki sdang kahait,
Khatduh ki iabah wait,
Ba la shet i 'Lei-Rango

-:O:-

18. U LUM KYNSHA

1. Iwei iwei shata ki rah,
Iwei iwei hangta ki thiah,
Iwei iwei kumta ki pjah,
Iwei iwei irat ki jah.
2. Iwei iwei la rit ne khraw,
Iwei iwei la syiem ne mraw,
Iwei iwei shata kin kut,
Iwei iwei kumta kin pyut.
3. Iwei n'iwei synshar ka 'Pher',
Iwei l'iwei shajuh kin her,
Hangne ia ki, long syiem ka 'Sang',
Hangta baroh kin long kur lang.
4. Hangta harud'nong Lum-kynsha,
Kynthei ki iam ki sur sawa,
Ki jer, ki nam ki part dohnud,
Ki lok b'la leit, shano kin bud.
5. Hangta ha Lum-kynsha marwei,
Ki ummat ksiar ki jaw ki shlei,
Hangne ki thiah, kin khic shawei,
Kum jingiohthiah, phin phylla lei.
6. Kumta wei-briew nga shong nga ngiew,
Jingim thala tang kum syrngiew,
Tang kumne mo jingim ka kut,
Ne da kumwei ka don jingmut?

7. Katba hangne ngi shong basa,
Ban bein, iaroh, ka don ka ma,
Namar balei, ki ong hana-
U briew bunsien u shait kylla.
8. Dei tang hangta ka rai khatduh,
Jingkren ruh te kim don dor shuh,
Pylla jingim kam kylla shuh,
Hangta ym tam ym duna shuh.
9. Dei tang hangta ha Lum-kynsha,
Kynja ba thiah kim khie ruma,
Nongshun ne lok, lang hangta thiah,
La wai ka thma, la mar syndah.

-:O:-

19. MARWEI UDIENG HA KHLAW

1. U diengbah tang marwei, u ieng uba iaw,
Marwei u ieng rangbah ban pynshngain ia ka khlaw
Hapdeng ka jingkyajah, ah katno u sngew blaw
La synran tang ki dieng-lung, la khuid lut kiba iaw.
2. Ka khlaw ka lyngkhuit, ka Mariang ka la dkhaw,
Ba jaikup ba jynsur bad ki jainsop la law,
Ki juk ki la leit noh bad ki por ki la pher
Ki ktah ia ka jingim wat jong ki sim kiba her.
3. Ka lyer ka beh pa-swut bad synreit u lap-praw
Ki sloit ia ki sla-siej, ki syllad ia ki sla-iaw
U Diengbah u suh-jer, u puson katno slem-
Ba un shah ia u thah, ba un mad ka pyrem.
4. Dang samla khlem pyrwa, u san, u suh sha bneng,
La ka khor la ka khriam, saw-sa-moi u kieng, u deng,
La sngi ne lyer um sngewpher, la hap ior ne hap thah,
Da ki phew-lyiur-phew-tlang, synnia-sngi kynjai u shah.
5. Ki sim ki doh laiphew-sker, ia ki u shar u kah
Ba kin rieh-tngen, kin pynngad, la kyr-ang ne dait-thah,
Ka bneng ka phngain, pyrthei ka shngain, ki kur ruh de ki bun
Ki lok ki jor ki rop ki sop, na kylleng lun-pyllun.
6. I-rat katba por ka nangiaid, lok baiaw la nang tlor la nang jah,
Bad ki tnat-lung la ki sei-sla, jingkylla aiom, kim lah shah,
Te ki sim ba ju swait man ka por, mynta pat ki la her na pajih,
Na u Dieng ki la kiar, ki la jngai, bad shawei ki la sdang ba kin krih.
7. Ha pyrthei ingbasa ba kynjah, ban sah marwei hangne ei ba kwah,
Ynda lut ki paila ka dohnud bad ki lok baiet thoin ki la jah,
Tang ki um-mat ki lang bad ki sah, tang ki um-mat ki shlei bad ki jaw-
Ia ki sngi bad ki por kiba kmen kiba phuh ha ka kper-jingkynmaw.

8. Tè jingim ka kylla man ka por, bad ka sngi na ka sngi ruh ka p'ar,
 Kiba rim ki nang stait ki nang sep, ba thymmai ki wan mih ki wan er
 Te kaei ban sa long ban sa jia, bad kaei pat ban duh ban sa jah
 U tip tang U Trai Uba thaw, bad jiwnom ka synshar kan iai sai
9. Ym donkam ban da dain, ym donkam ban da rat,
 Ynda thied ki la dkut, Diengbah ruh shen un pat
 Ia ki lok na hyndai ba Marang la tyngkai
 Pynban tang shiphang sngi, na tynrai la khyimai.
10. Khlem ka pap khlem ka sang, balei te ki saja
 Tang namar ba ka pdok jong u khwan kan pura
 Te u Dieng tang marwei, um lah ieng la rad-bah
 Khlem ki lok ki ban shan, ki ban ker ban kyrshah.

-:O:-

20. WAT SARONG

1. Wat sarong wat sarong, hangne ha pyrthei,
Namar tang shiphang-sngi, phin hap jngi pat shawei.
Ka bor la phi khlain, katno por eh kan neh,
Ka ding la ka klang , jiwnom em, kam lah meh.
2. Wat sarong wat sarong, la i-shngain ka pyrthei
Maphi ki thei-bha-briew bad ka dur puri-blei,
Jingbhabriew tang ua snich, itynnat shiphang sngi,
Tang wai la ka samoi, ka la ran ka la stu.
3. Wat sarong wat sugewjanai hangne ha pyrthei
Wat phi ki khun-riew-spah, wat phi kiba shlei;
Ka tyngka ka thung sner, ka pyiar la ki thapniang
Ka wan dem tang jyn-jang, bad shawei pat ka siang.
4. Wat sarong wat sngew-lah-duh, hangne ha pyrthei,
Maphi kiba donbor ban synshar ia kiwei,
Ka bor bad ka burom kumjuh ruh ki hima,
Ki mih bad ki jah, la ka por la ka ia.
5. Wat sarong wat sarong maphi ki samla
Ka bor la phi pura, phin ym lah samla rta
La buit la bor sei, iarap, sam ia kiwei,
Jingim iai sah pyrto, hakhmat u briew bad U Blei.

21. KYNSAN U KHLAD NOH

1. Mynstep ki ia shongkai, ki iathuh-khana lyngngai,
La ka rkhié ka biria, la ka danda sadhai
Kyndit prem-miet ki wan shem, ba u lok um don shuh,
Mynsngi u la khlad noh, u la khlad noh jynduh.
2. Ha sha-iong ha ka lyngngoh, ia kiba bun u la buh,
B'u la jam sha ka Muluk, ba um lah wan phai shuh,
Shi-kyntien ruh, um shym kren, um ai-dak ban khublei,
Por, kynthet kum u nongtuh, b'un ieh bak ka pyrthei.
3. Shano ma ki la leit noh, nga ju kylli wei-briew,
Ha jingtep, sha kin thiah sah, ne shisien yn sa kysiew
Sha pyrthei kin ym wan phai, tang jingngeit ka pynskhem-
Ba ka Aiom kan sa poi, sa shisien pat ban iashem.
4. Katba dang sah ei shi por, ha ka Ruh-shong-bynda
Kat bym pat poi la ka sngi, ka mynsiem ka lyng-a
Ka jingleit ka la thikna, la ka ia; ym lah bna,
Kiei sha ki ban sa bud, kiei pat ban lam shuwa.
5. Ha pyrthei ing-shong-ba-sa, dohnud bunsien ka pisa,
Kam ki shlei, ki iai-syrtap, pynban Por kam ap satia,
La jingmut ka snar ka iaw, mynsiem pat ka iai kyndeh-
Namar jingleit ka pynkhreh, man ka sngi, ka peh ka beh.
6. Ka pyrthei, haba mutdur, sngew long sriem ia ki koidi,
Ba la set ha ka a-long, kiba ap la ka sngi-
Ba jingiap un sa wan rong, ynda dei la ka pali,
Sah Mu-luk bym-pat-ju-tip, sha ka Ri bym-pat-iohi.

7. Ka jing-im kaba phylla, ka jing-im kaba ma-ian,
 Por ka iaid khlem salia, ei ban leit ne ei ban wan,
 Ha ka lyng-ngoh, ngi jympa, ha ka phohsniew ngi ia san
 Tang Jingngeit bad Jingkyrmen, ar ki thap-niang ki ban shan.

8. Ha ka them jong ki um-mat, ha ka pyntha jingphohsniew
 Jingmutdur laiphew rukom, ki wan shat kum ki syrngiew
 Bad mynsiem la sngew-shynrang don ki khep ba kem ka ngiew-
 Namar khlem ka bor Nongthaw, kam lah jop ia bor jingsniew.

-:O:-

22. KA MON BA KORDOR

1. Ha pyrthei sngi ko lok, katba ngi, ngi dang im
Ban trei bad ban trei ngi dei,
Ki jingeh, jingpynwit, ngin ym shah ba kin khang,
Shaphrang bad shaphrang ngin tur.

Chorus : Ko Mon badonbor, ko Mon ba-kordor
Ha pha ym ju don ki jingeh
Da pha ai ngin trei, da pha ai ngin jop
Tad da wai ki jingialeh.

2. Ha lynu jong ka hok, ka akor bad burom
Shaphrang bad shaphrang ngin jam
Jing-al-hia, jingbuhteng, jingsheptieng har rukom
Da mynsiem-shynrang ngin thom.

-:O:-

23. HA JING-JAR-JAR JONG KA MIET

1. Hapdeng ka jing-jar-jar ka miet ba dum bnai,
Pythei ka iong synnia bymdon ka jingshai,
Ki sur ki wan sawa, sur-ieit ba-sngew-thiang
Jingtem kiba shoh-tar, jingrwai kiba bang.
2. Jingbsiat jong ki sai-tem, nga iohsngew kyndiang
Jingring ia ki kyr-yiah, ki sur kiba syiang,
Ki sur kiba pynrhem, ki sur ba pynkmen
Jingjrem-met ki syrpuđ, dohnud lwait, ki pyntngen.
3. Jingshai jong ka sharak, ka shat na pong-shai
Jingdum ba ka ialeh, ban shop noh sha jngai,
Duriaw-um-mat-khuslai, hato sugew kham rngat-
'Ba kjat-sngi ka jingrwai, ha ka ki wan shat.
4. Mano bym kwah phum-phum ha kshaid ka jingrwai,
Ban khuid na ki pum-pum ka dohnud baswai,
Ki sur kiba pyng-ngad ki myllung bastad,
La slem ki la sawa, pynban kim ju blad.
5. Ka dur la ngam ioh-i, ka sur te ka thiang
Pyn-um hin ia mynsiem bad dohnud ba sliang,
Ki sur kiba kysai, nongrwai, ngim tip shuh
Jar-jar ki iai sawa, khubor ki iathuh.
6. Sur-kyn-ud ba jem-jai, ha jingmut wan her
Na ki juk bad ki por ki sngi kiba pher
Ki kaitor b'la leit noh, sur jong ki, iai her
Ki suh-sieng lapongnai ha jingbeh ka lyer.

24. WAT BUH - TENG

1. Wat buh-teng wat buh-teng, ba phin leh kam babha,
La jingshai i barit, wat ju pep pynthaba;
Ha pyrthei kaba dum, kaba shlei jingialeh,
La i prew wat tyng-kai, katba lah ai ban tbeh.
2. Wat buh-teng wat buh-teng, wat shaniah ka Lawei
Namar Por kam ju ap wat ki plan ki riew-blei,
Kam babha ba phi thmu, ai kan sdang na rympei,
Ter-shi-ter kan nang pur sha tyngkong ka pyrthei.
3. Kam babha ba phi leh la ha dum ne ha shai
La ka ia la ka por, la u soh kin sa ai,
La la slem ki la jah, la sha jngai ki la her
Por kan poi kin suh-sieng, ynda iw ki umjer.
4. Kam babha ba la leh, la pyrthei ka la klet,
Jingkyrkhu ki wan tuid na ka tlong na lyndet,
La kordit, la jynjar, la um-mat teng-teng jaw
Da lei-lei kim sep-ei, Nong un ai Trai-ba-thaw.
5. Kam babha khlem buh-teng, khlem tyngkai sei la bor,
Da jingieit da jingsbun, khlem man thait man ka por
Wan lanot, wan soh-sat, shaphrang laid khlem babe
La kum let, wat kynran, por phin ioh puh sam-rkhie.

25. WAT KYLLI WAT KYLLI

1. Sha-ei mo, sha-ei mo, ki la leit noh ma ki,
Ba ym lah ban iashem, ban iohi shuh ia ki,
Wat kylli wat kylli, ki la leit, la leit noh,
La ka por la ka ia, la ka jong ka lynti.
2. Te shano mo ki leit, tad lano kin wan phai
Ne don ei-ei ba khang, ba kim ah phai dien-trai,
Wat kylli wat kylli, ka jingleit kaba jngai,
Wei shisien ba la jam, ym ju don ba dang phai.
3. Don aiu mo shata, ba jynduh ki leit wad,
Don aiu eh hangta, ha pyrthei kim ju mad,
Wat kylli wat kylli, ei kin wad, ei kin mad
Sha lynti kin sa lap jingmaian bad jingstad.
4. Hato jlan eh ka lynti, bad ka jingleit ka jngai,
Ne ka kut noh ka por, ba kim lap shuh ban phai,
Wat kylli wat kylli, katno jlan, katno jngai,
Namar dustur ka lynti, la seng hi tang d'u Trai.
5. Kaei katta ka lynti, bad sha-ei mo ka lam,
Ba paitbah bun byllien, shata ter-ter ki jam,
Wat kylli wat kylli, shibit shen phin iasnoh
Bad ki lok ba la leit, lem bad ki phin kyrwoh.
6. Ka mut aiu kata la lynti, bad uci sha ba thaw,
Hato la buh hi da u Nongbuh bad la thaw d'u Nongthaw,
Wat kylli wat kylli, trei, minot bad sharai
La u soh phin ioh kheit, un sa ai u Nong-ai.

7. Don aiu kaba bang, kaba khring, don kaei ba pynbrai
Ba kyrwoh ka jingieit kim leit siew, hangta ki troin ki stai,
Wat kylli wat kylli, la lynti ka khyllah
Shadien kam treh ai-dak, ne ban pasiaw ym lah.
8. Balei ba la buhrieh na jingstad jingshemphang u bynriew,
Hato dei ka Ri kaba shisha, ne ka Rngai jingphohsniew,
Wat kylli, ym don thylliej ban batai
Kumba mang u Nongthaw, Nongthaw hi un pynshai.
9. Don jingkieng ba pun ha ka lynti - ka lhuh bad ka lyngngoh.
Ne, ha suin ka sdien shi lynter bad ka per tang kum u lyoh
Wat kylli wat kylli, ka miet ka dum, kan wai -
Lynggha u lyoh ba-iong, kan sa pei ka step phyrnai.
10. Wat leit babe shuh ia ka Mynnor, Lawei ruh wat shaniah,
Ha ka Mynta trei - katba shah por, ap, ryngkat jingiaishah.
Wat kylli, sdang ban trei, pyrshang la buit la bor
"Khie joit na ba-iohthiah, nang, siewspah ia ka por."

-:O:-

26. PHER AIU

1. Pher aiu la ka bneng ka pyrhut, la ka lyer ka paswut,
La u phria u sympat u kynther, bad u slap u kawut,
Haba ha la ing, nga tip ka ap, ka ding kaba rhem,
Kaba lah ban pynsyaid bad pynjem na jinglwait bad jingjrem.
2. Pher aiu la ka khriat la khynniuh, bad ka met ruh la jhieh
La pyrthat u pa-tied, u kyrhuh, la thaba ka lellieh,
Haba shen tang shu poi ha la skum, tang shu bsuh ha la trep
Ngan sa lait na jingjhieh, bad ngan pli-la ki jain la ki nep.
3. Pher aiu la jingkit ka ban khia, la ka met, la shoh-dkhan
U ryndang ruh la noh, la kynriang, shi-ryn-icng sngewthyllan,
Haba um-syaid ha trep la pyn-ap, ban pyn-sum ban pyn-sait
Ban jyllum na shynrong ha sla-kjat ban jah jingthait- jinglwait.
4. Pher aiu la iaide lyngba ki khlaw, kiba ma, ba-kynjah
Bad har rukom jingriew-sawa, ban batai lut, ym lah
Haba tip ba kita, kin sa jah, ynda poi sha la shnong-
Sa shisien, jingsawa ba pynshngain, yn sa sngew, yn sa long.
5. Pher aiu, la lyoh, ka Sngi ka kah, bad ki khlur kim phyrnai
La ka miet ka dum ka iong-syn-nia, u Bnai um ai jingshai
Haba kyndiang nga shynna na jngai; ia jingshai na pongshai
Kum ka dak ka jingim jingkyrmen na la tnum na tyndai.
6. Pher aiu la lynti ka btuit, bad jingjam ki tyrsiang,
La jingphler ki la dap na jing-ur, la ka met ka syllang,
Haba don ki kti ki ban pyn-jem, ki ban sop ban sympain
Ba jingmong-jinglangsnam kin sa jah-ki thied ki jaw kin khlain.

7. Pher aiu la rhem la jam ka thma, la rynjain la mynsaw,
Na ki sum kiba dung kiba ksam, bad ka snam ka la jaw,
Haba jingmut jingpyrkhat ka jwat, bad ka jingngeit ka skhem,
Haba mynsiem ka khuid ka tyrsem bad ka dohnud ka rhem.
8. Pher aiu la dei jam ia ki wah, bad prong ia ki btap
La sawdong ker jingma bad jingiap-ka swait, ka ap ka thap,
Haba don ki lok kiba shaniah, kiba kloi ban iarap,
Haba don kiba kloi ban sngewlem, la ha im ne ha iap.
9. Pher aiu la bunjait ki er-iong, ki wan shoh ha pyrthei-
Ia jing-im la pynkhih la kynting jing-ai-phyllung ba shlei,
Haba tip ynda poi sha shiliang, ap ka Ri ba phyrnai
Ba jing-ud, ne khulai, ne jingiam, hangta phar ki la wai.
10. Pher aiu sawdong kylleng pyrthei, nga la jah nga la jngai
Bad ki snem kiba bun ki iaid, ba ngam lah ban wan phai
Haba lok kiba ieid ki kynmaw, ki iaisliang ki iaithrang
Ban syrdoh ban kyrwoh ia ki ksai ka jingieid mar kylliang.
11. Pher aiu sha-ei ma ba ngan don, ne sha-ei ban sa her-
Ynda wai la ka por ka samoi, ynda khylliap la ki sner
Kat ka lynti ba la bud la jam- ka bakut kan ialam
Sha ka Ri ka jingsuk bajanai, ne ka Ri ka jingiam.

27. KA ING KI 'A'

1. Ko hep shakyllia, how sngap ngan pyrshang khana
Tang kat ban bang biria, bad tang sah iathuhkhana,
Katto-katne mynta, shaphang ka Ing jong ki 'A'
2. Kat ban ong ban da tip paka, ym sngew shlan sngew nud satia,
Namar, la slem bah ka la iaid ka khana
Lyngba bun ki pateng bad ki Longshwa
Wut-wet, ngut-nget tang katba lah kynmaw ei malu-mala,
Yn pyrshang pur yn pyrshang parom tang ban sah iathuhkhana.
3. Hyndai eh, I Pa-hep I ong hana lada ngam bakla,
Ngi ia krih shaphang Ilaka Khat-saw-phra
La katno slem ka por, ym lah tip shuh, ym lah bna
Tang bun tylli ki snem ki la tyllun- kumta ka iaid ka khana
Lyngba ka suk-pyrthei bad ka thma-
Ki Rangkieng-wait-kiengstieh naduh ki sngi u Syiem Laitlyngka.
4. Hapdeng ba ialeh-thma bun ki Syiem ki Patsha
Ki shnong ki kynther, ki khynniuh ki hima,
Ha jingklang ding jong ka thma, bun ba phet-wir phet ruma,
Shi kynhun ka leit poi shaduh khap Ilaka Sohra.
5. Hangta ha ka phet thma, I Mei bad I Pa-
Ki la iakynduh ryngkhat khlem ia ithuh-ithaw naduh mynshwa
Ki ksai jingieit ki sdang syrdoh naduh mynkata
Haduh-hadien ba suk thma, kine ar ki sa iapoi-kha.
6. Sha la shnong sha la muluk, ban leit phai ki la salia
Kumta ki sdang noh ka shong-rep ha pynnoh khap-Tharia,
Ka Sain-nar, ka ri-laha, ar ki kpait-trei ba ki la mlien bha-
Matti ki Longshwa ki bteng- ki leit shalan shaduh hat Panduwa.

7. Ter-ter kumta ka nang pur, ka nang par ka khana
 Lyngba jingtuid jong ka por na ki khanatang jong I Pa
 Phrang- sngi, dei ma nga bad I jer hi I Pa-
 'Ba un da man Rangbah-rangsan da u 'Lur Mangkara'.
8. Sa kawei pat ka mang ban sah-kynmaw tyndi-tynda
 Namar thymmei ka dei na phang Ilaka Khat-saw-phra
 Kumta kum ban tei-mot la ka it la ka hima
 Ia ki kyrteng khun, haba jer, ki pynwai ha u 'A'
9. Shuh-shuh ka sawa ka khana, ba hyndai ki kham sngewbha,
 Ban pynkop ban pynsriem la ki kur la ki kha-
 Ba kin mer kin san, kin roi kin pa-
 Sriem, kumba long ka Jri bad ka Kya.
10. Kumta lin phar ki jer ia baroh shi para
 U Shira, u Mana, u Kura, u Pura, u Dara, u Raja-
 Ryntih lang haduh hynniew-tang da ki 'Rang suda,
 Pynban ha bym khmih-lynti satia, artat sa ban wai ka aiom-kha
11. Khatduh, ia I 'Duh', I kha, bad ki jer ia i I Rupa.
 Ki jer ki da niew tang-ba kan teh-song-lang shipara
 Kumba long ki Longshwa ban sumar ia ka ksiar ka rupa,
 Ban ri ban kdup ban roi ban pa la ka jait la ka kynja.
12. Pynban ha pyrthei-sngi ha ka ruh-shong-bynda,
 Ki khyllah-sngi ki jingjia, ki tyllep, ki shoh ki sher ia ka Ing
 jong ki 'A',
 Ym lah khang, ym lah kiar, ym lah pei-phang, ym lah bna
 Kat kiba dei hi ban jia, kumta keia ki wan jia.

13. Ar ngut ki para, haba leit ialehthma
 Khlem jingbna shuh ia ki, khlem da wan phai kylla,
 U Kura uba pli ha ka por leit beh khla,
 Niat, u shah rong, khlem lap syrwet satia.
14. U Dara u iap ba leit kha-i sha Sor bah Khar-kata
 U leit bud ia u Ni Ha, uba kha-i laha
 U Pura u khylllem ha ka Iapthem ha phang Tharia
 U Raja pat u liem ha ka por leit ring Mawbyinna.
15. Kumta kumba beh ka Iyer, hapdeng khyndiat por khyndiat ia
 Lajan lut ki rang na ka Ing jong ki 'A'
 Shipor ia sah myllen i duh bad nga, pynban
 I ioh lyngkhuh naba leit-bri, bad khlad noh kha-ma-kha.
16. Ynda la khlad noh ki para, I Mei I Pa-
 Kim mon shuh ban dang sah slem ha Pyrthei-Ingbasa
 Arsut ki la nang hiar, la kem swai sa I Pa,
 La sah khlaw bun ki bri, la sah shrah ki lyngkha.
17. Kumba long lem ka juk naduh ki Longshwa ki Manshwa
 I Pa ruh janai, I la da btah lupa ia nga,
 Ba ma I khatduh in leit ryngkat sha ka maw-
 Ki Longshwa ki Manshwa, bad ryngkat bad ki ban shong thait
 lang shata.
18. Ynda la sah syllai khatduh sa tang I Mei bad nga.
 Ngi la kdat noh la ka lynti, na ba ngeit ki Longshwa
 Shi-por jingim ka palei, ki wan doh ruh ki sngi kiba bha,
 Ki neh haduh ba khlad I Mei, bad i ieh marwei ia nga.

19. Marwei-marwei haba nga shong, nga ju' pyrkhaw wei-briew
 Hato ka jingim ka long mo shisha tang kum ka syrngiew,
 Marwei-marwei nga puson, nga mutdur'wei-briew
 Hato ka jingim ka long sryiem tang kum ka jingphohsniew?
20. Ynda la lut phar kikyrowh ka jingieit ba nylla
 Marwei ei ban kwah shong ha Ri khlaw ba kynsha
 Miet sngi, nga ju nam, nga ju iam, nga ju ud-
 Ha l'u Nongthaw b'un wan shaw bad la ki baiet ba ngan bud.
21. Kumta ki snem ki nang tyllun, ka bun ruh ka rta
 Haduh ban da ki iapom u dak phra bad u phra
 Hangta ha jingramia, ka mynsiem ruh ka la lynga
 Ka la poi khatduh ka ia, ban iakhublei bad la ka Ing-basa.
22. Nga ruh shata nga la khreh marwei ban jam-
 Sha ka Ri bad ka Pyrthei bym tip, shata ngan sa kam.
 Ngan sa jam ia ki um-bah ngan sa jngi sha ki thwei
 Sha ki thwei kiba jylliew u Thawlang ka Iawbei.
23. Tang kawei nga thikna, ynda la sep ka sngi jingim jong nga
 la ka met kin sa pynthiah halor u Lum-kynsha
 Lang tang bad i Mei, ngin iathiah lang hangta
 Ba 'Dewbyrtha' kan leit phai pat sha la ka 'Dewbyrtha'.
24. Kin buh jingkybmaw, la kim thung Mawbynna
 Hangne khatduh u thiah na ka Ing jong ki 'A'
 La ha Pyrthei-sngi, kim shong-duh-
 Kin sa iashem lang pat hangta.

Sl. No.	Kyrteng ki myllung	Ka por	Jaka ba la thoh
1.	Shi jur-shi-sur	Lber 3, 1964	Tezpur
2.	Ki briew ba phylla	Nailur 1961	Gauhati
3.	Ka Mynnor u tymmen	Naiwieng 22, 1967	Shillong
4.	Ki riew shisha	Naitung 27, 1966	Aijal
5.	Ka jingiap u Tang Nga	Lber 27, 1963	Shillong
6.	Ka jaka bad ka por	Nailar 8, 1965	Tezpur
7.	Ka juban ba la khlei	Jylliew 25, 1960	Mawkyrwat
8.	Ka burom ia uba iap	Kyllalyngkot 1, 1962	Sohra
9.	I tapmoh rong jngum	Nailar 16, 1967	Shillong
10.	Ban long rangbah	Kyllalyngkot 15, 1955	Shillong
11.	Ka kylla	Rymphang 27, 1967	Shillong
12.	Ka Sarkos	Jylliew 9, 1967	Tezpur
13.	Marwei	Nailar 19, 1966	Kolasib
14.	U briew um sngewthuh	Rymphang 4, 1962	Nongstoin
15.	Ka jingsaham	Jymmang 6, 1967	Shillong
16.	Ki lok ba nga ieit	Nailar 12, 1965	Tezpur
17.	I' Lei-Rango	Jymmang 15, 1967	Shillong

18.	U Lum kynsha	Nailar 25, 1967	Shillong
19.	Marwei u dieng ha khlaw	Kyllalyngkot 3, 1985	Ha lynti sha Sobra (Thain Mylliem)
20.	Wat Sarong	Nailur 6, 1966	Aizwal Mission Veng Nohsngithiang ling I Bah Rosto Diengdoh
21.	Kynsan u khlad noh	Rymphang 2, 1974	Tura
22.	Ka mon ba kordor	Kyllalyngkot 13, 1952	Jorhat
23.	Ha jing-jar-jar jong ka miet	Jymmang 26, 1965	Shillong
24.	Wat buh-teng	Ha u snem 1996	Shillong
25.	Wat kylli, wat kylli	Iaiong 25, 1974	Tura
26.	Pher aiu	Ha u snem 1996	Shillong
27.	Ka Ing ki 'A'	Ha shuwa ka 1957	Shillong

